

Zarja izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob polu enajstih dopoldne. — Naročnina z dostavljanjem na dom ali po pošti K 1.50. Posamezna številka 6 v. Letna naročnina K 18.—, polletna K 9.—, četrtletna K 4.50. — Za inozemstvo K 30.—. — Naslov: Upravništvo „Zarje“ v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 6, II. nadst. Uradne ure za stranke od 11.—12. dopoldan in od 6.—7. zvečer. //

ZARJA

Posamezna številka 6 vinarjev.

Uredništvo v Ljubljani sprejema vse uredniške rokopise, ki jih ne vrača. — Upravništvo sprejema naročnino in inserate. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Cena inseratom: Enostopna petilivrstica 20 vin., pogojeni prostor 25 vin., poslana in razglasi 30 vin. — Naslov: Uredništvo „Zarje“ v Ljubljani, Šelenburgova ul. 6, II., uradne ure za stranke od 9.—12. dop. in od 1/26.—1/27. zv. — Reklamacije poštne proste

Štev. 94.

V Ljubljani, v torek dne 26. septembra 1911.

Leto I.

Socialisti in draginja.

V sedanjem času, ko so vsa javna vprašanja v Avstriji potisnjena v ozadje od draginje, ko je v privatnem življenju draginja največji problem, ko ne more človek nikamor priti, da bi ne slišal govoriti o draginji in ko se je obup ljudstva že začel izražati v krvavih izgrelih, ne bo odveč, če se spomnimo, kako so se socialni demokrati bojevali proti draginji ne le na shodih in po časopisu, temveč tudi tam, kjer vlade in „lojalni“ ljudje nepreuhoma pravijo, da je „pravi“ prostor za politične boje.

Da niso mogli socialisti doseči uspeha proti carinskemu tarifu, ki je bil v prvi vrsti sestavljen v prid oderuhom, je bilo zelo naravno. Zakaj socialni demokrati je bilo takrat v državnem zboru komaj enajst in v boju zoper nezasišano povišanje carin so bili popolnoma osamljeni.

Ko je bil l. 1907. izvoljen novi državni zbor na podlagi splošne in enake volilne pravice, je bila prva skrb socialnih demokratov poleg socialnega zavarovanja boj proti draginji ki se je javljala že takrat in ki je grozila, da se še neizmerno poveča.

V jeseni leta 1907. so socialni demokrati vložili svoje predloge in v sedanjosti stiski si je treba poklicati to akcijo v spomin. Dva predloga, ki so ju socialisti vložili kot nujna, sta predvsem važna, pa ponavljamo tukaj njihovo glavno vsebino.

I. Nujni predlog.

poslancev Schrammla, Johanna, Moraczewskega in Pittonija.

Pozivljamo vlado, naj se brez odlašanja poprime sledečih sredstev, ki se jih lahko takoj porabi in ki lahko neposredno olajšajo obstoječo bedo.

1. Vlada naj pospešuje uvoz ohlajenega in zmrazjenega mesa iz prekomorskih krajev v Avstrijo. V ta namen naj takoj razpravlja z južno ameriškimi in avstralskimi državami. Pri novi odreditvi parobrodne službe v južno Ameriko je misliti na to.

2. Vlada naj takoj razpravlja z ogrsko vlado, da se začasno zniža colnina za žito, sočivje in piščo na podlagi čl. VIII. zakona o carinskih tarifah z dne 13. svečana 1906, na polovico zneska, ki je določen v trgovinskih ugovorih, odušno v avtonomnem carinskem tarifu.

Če kralj. ogrska vlada ne bi dovolila tega začasnega znižanja carine, naj vlada za toliko časa preprope izvoz pišč, dokler je vsled pomanjkanja in draginje krme nemogoče ohraniti in pomnožiti domačo živino.

MAKSIM GORKIJ:

Mati.

Socialen roman v dveh delih.

Mati je objela Ivana, položila njegovo glavo na svoje prsi. Fant je naenkrat postal težji in je obmolnil. Napol mrtva od strahu je gledala izpod čela na vse strani, in zdelo se ji je, kakor da prihite izza vogla policaji, ugledajo obezano glavo Ivanovo, ga zagrabijo in ubijejo...

— Ali se je napol? — je vprašal izvošček obrnivši se na kozlu in se dobrodušno nasmejaj.

— Nalezal se ga je pošteno! — je vzdihnila mati.

— Ali je vaš sin?

— Da, čevljar... A jaz sem kuharica...

— Trpiš, kaj?

Mahnivši z bičem po konju se je izvozček zopet obrnil in bolj potihlo nadaljeval.

— Na pokopališču, veš, je bil pravkar pretep!... Pokopali so politika... enega teh, ki so proti oblastem... Pokopavali so ga pač enaki, njegovi prijatelji... Pa so kričali: dol s samoderstvom, ki je nesreča za ljudstvo... Policija se je navalila nanje... Pravijo, da jih je nekaj pobitih do smrti... A tudi po policiji je padalo... Obmolnil je, zmaljal tožno z glavo in nadaljeval s čudnim glasom:

— Mrtve vznemirjajo, rajnike bude...

Kočija je odkakovala po kamenju, Ivana glava je mehko zadevala ob materine prsi in izvozček je zamišljeno mrmral:

3. Vlada naj naloži političnim deželnim oblastim, naj povsod, kjer se podrajuje najpotrebnejša živila v mali prodaji vsled kartelnih ugovorov, porabijo svojo pravico po § 51 obrtnega reda ter naj določijo maksimalne (najvišje) cene (katerih se ne sme prekoračiti), tudi tedaj, če bi se zoper to izrekle občine, in zadrage, v katerih vladajo trgovci in producenti živil. Obrtnim oblastim in državno-pravdnim funkcionarjem naj se naloži, naj s strogo porabo svoje kazenske in obtoževalne pravice skrbijo, da se pazi na maksimalne tarife.

II. Nujni predlog.

poslancev Rennerja, Pika, Hudca, Olive in Vityka.

I. Za pospeševanje poljedelskega pridelovanja in živinoreje naj vlada predloži državnemu zboru sledeče zakonske načrte:

1. Zakonski načrt o zlaganju poljedelskih zemljišč namesto zakona z dne 7. junija 1888 drž. l. št. 91 in odnosnih deželnih zakonov. Uredbo zlaganja naj se olajša, izvršbo zlaganja naj se naredi bolj enostavno in ceno.

2. Načrt zakona o uredbi pravic porabe in uprave pri skupnih zemljiščih, s katerimi se dopolni in izpremeni zakon z dne 7. junija 1893. dr. l. št. 99. Uredba naj se izvrši uradoma. Izraba reguliranja naj se napravi bolj enostavna in ceno Privatno-pravne razmere pri skupnih zemljiščih naj se razjasne pravica porabe naj se vpiše v kataster. Prosta delitev zemljišč naj se zabrani.

3. Načrt zakona o reguliranju in odkupu servitutov (služnosti) namesto patenta z dne 5. julija 1753, drž. l. št. 130 in odnosnih deželnih zakonov. Kjerkoli upravičenci ali obremenjenci trdijo, da se je pri regulaciji ali pri odkupu ravno zoper zakonske predpise, naj se revidira regulacija. One, ki imajo pravico uživanja, je varovati glede na njih pravice, za storjeno škodo je predpisati odškodnino in zoper oškodovanje je zažugati s kaznijo. Uvede naj se novo akcijo za odkup in regulacijo. Odstranijo naj se številne določbe iz patenta, ki dajejo veleposestnikom predpravo na račun upravičenih kmetov.

4. Načrt zakona za varstvo planin, ki prepove, da bi se planine odtegnile planinskemu gospodarstvu in izpreminjale planinska zemlja v druge kulture. Naloži naj se planinska knjiga, določi prisilno obdelovanje, gospodarski načrti za planinsko gospodarstvo naj se uradno pregledajo.

5. Deželni odbor naj se predlože načrti zakona o reformi lovske pravice, da se prepreči preobilen razvoj lovske divjačine.

II. Država naj spravi državne in fondove posesti bolj kakor doslej v službo narodnega gospodarstva. Planinske melioracije (zbojšanja) naj se izvrše čim prej in v čim večjem obse-

gu. Nakloni naj se največjo pažnjo uvozu in vzgoji polnovrednih govejih pasem. Les za kurjavo, stavbo in porabo, ki se ga pridobi v državnih hostah, naj se spravi kolikor mogoče brez kapitalističnega prekupovanja v konzum (v porabo).

III. Vlada naj prekliče prepoved uvoza živine iz Rusije, Rumunije in Srbije in naj se začne s temi državami takoj dogovarjati o živinozdravniških pogodbah.

Dokler ni mogoč uvoz živine iz teh držav brez nevarnosti za domačo živino, naj se postavijo ob meji državne klavnice in naj se dovoli uvoz tuje živine v te klavnice. S popolnim osamljenjem in strogim nadzorovanjem teh klavnic in železniških tirov, ki drže vanje ter s strogim živinozdravniškim preiskovanjem na tem potu vpeljane živine naj se prepreči prehod živinskih bolezni iz tujine. Meso naj se iz teh klavnic prepelje v hladnih vozovih v večja tržna središča in naj se oddaja brez prekupovanja mestnim in pod občinskim nadzorstvom stoječim klavnicam in konzumnim društvom.

Z zadovoljstvom izreka zbornica, da pojemajo nevarne živinske bolezni v Avstriji in poziva vlado, naj tudi z naprejš energično preprečuje nalezljive bolezni. Protestira pa, da bi se zlorabljale zakonske določbe, ki imajo le varovati domačo živinorejo, v ta namen, da bi se preprečil ali otežal uvoz zdrave živine in zdravga mesa na avstrijske trge.

V veterinarne svete naj se pokličejo poleg delegatov poljedelskih društev in živinozdravnikov tudi županji deželnih glavnih mest in zastopniki konzumnih društev. V stalni odbor veterinarne sveta naj volijo polovico udov zastopnikov poljedelskih društev, drugo polovico pa zastopniki konzumentov.

IV. Vlada naj podpira ustanovitev kmečkih zadrug za porabo živine. Takim zadrugam se pa smejo le tedaj dovoliti državne subvencije, če se zavežejo, da bodo prodajale samo na domačih živinskih trgih, da se ne bodo udeleževale kartelov za dogovore o cenah in da bodo prodajale kolikor mogoče brez prekupovanja mestnim in pod občinskim nadzorstvom stoječim klavnicam in konzumnim društvom. Zadrugam, ki ravnajo zoper ta pogoji, naj se vzame subvencija. Že kadar se dovoli takim zadrugam subvencija, naj se jim pove, da jo bodo morale povrniti s 5 odstotnimi obrestmi, ako ne izpolnijo pogojev.

Tudi mlekarskim in sirarskim zadrugam naj se dovolijo subvencije samo pod takimi pogoji.

Poljedelskim društvom, ki stoje v službi politične agitacije ali pa ki pospešujejo kartele za zvišanje cen, se ne smejo dovoliti subvencije.

težko sople in bolesto zbadanje je čutila v prsih; zamrmrala je:

— Nikar ne skrbite zame...

In vendar z vsemi svojimi kretnjami trepetajoče prosila pozornosti in nežne ljubezni.

Iz sosednje sobe sta prišla Nikolaj z obezanim roko in doktor Ivan Danilovič, ves skuštran in kosmat kakor jež. Urno je stopil k Ivanu in se sklonil k njemu rekoč:

— Vode, mnogo vode... čistih platnenih robcev, vate...

Mati je šla v kuhinjo, a Nikolaj jo je z levico vzel pod pazduho in jo peljal v jedilnico rekoč:

— To ne velja vam, temveč Sofji...

Vznemirjena ste, draga moja, kaj?

Mati je vjela njegov pozorni, sočutni pogled in ihtela je vzklila:

— Kakšno je bilo... ljubček moj! Po ljudeh se sekali!

— Videl sem! — je dejal Nikolaj, poki-mal in ji dal vina. — Na obeh straneh so se razgrel... A ne vznemirjajte se — le s plosko, in resno ranjen je menda en sam...

Pred mojimi očmi so ga ranili, potegnili sem ga iz gneče...

Nikolajev obraz in glas, gorkota in svetloba v sobi so potolažili Glasovko. Hvaležno se je ozrla nanj in vprašala:

— Ali so tudi vas ranili?

— Zdi se mi, da sem se sam ranil... noprovidno sem zadela ob nekaj in si odrgnil kožo. Pijte čaj... hladno je, a vi ste lahko oblečeni...

V. Ker občinski zastopi, ki so sestavljeni na podlagi privilegirane volilne pravice, ne izvršujejo svoje dolžnosti, da bi pospeševali oskrbo občin z živili in se bojevali proti oderuškemu kupčevanju z živili, se poziva vlada, naj nemudoma predloži deželni zborom zakonske načrte za upeljavo splošne enake in direktne volilne pravice za občine.

VI. Vlada naj predloži državnemu zboru zakonski načrt, s katerim se odpravi davek na meso in klavno živino na deželi in kužnina v mestih ter zniža davek na pivo, žganje, sladkor in petrolej...

Nujnost teh predlogov je bila odklonjena, posledice pa vidimo danes.

Tripolitansko vprašanje.

Italija je poslala svoje ladje pred Tripolis, Turčija zbira vojaštvo, mohamedanci v deželi pridigajo sveto vojno. Evropa se je komaj pomirila izza nevarnosti, ki je žugala vsled maročanskega vprašanja, pa je nenadoma vstala akutna nevarnost na drugem koncu. Italija hoče imeti Tripolis.

Hoče! Lahko bi se seveda vprašalo, po kakšni pravici. In človeku bi se še zdelo, da je to vprašanje precej naravno. Toda tako se še včasih pršaše v privatnem življenju, pred civilnim ali kazenskim sodiščem; v visoki politiki pa ne veljajo taka vprašanja. Zaradi lepšega se še poišče včasih kakšna pretveza. V srednjem veku in dokler je vladal fevdalizem, so se izvajale pravice do tujih dežel iz sorodstva monarhov; odkar države ne veljajo več za osebo last vladarjev in so postali kapitalistični interesi močnejši od dinastičnih, je treba iskati drugih izgovorov: Interesi državljanov v tujini, trgovinske pravice, evropsko ravnotežje... Toliko talenta ima še diplomacija, da zna izmišljati podobne čedne fraze. Kar se z njimi zakriva, bi se pa v privatnem življenju ne moglo imenovati nikakor drugače kot rop.

Prav očitno je to z italijansko ekspedicijo v Tripolis, ki je začela resno vznemirjati Evropo. Tripoliško vprašanje je prišlo na dnevni red, ko sta se začeli Nemčija in Francija zaradi maročanske zadeve toliko zblíževati, da se je imela z večjo gotovostjo pričakovati mirna rešitev. Nemško francoska sprava o Maroku pomeni, da pride ta severno afriška dežela politično pod francosko oblast, kakor je prišla pod njo Tunezija. Tedaj je italijanski vladar prišel na misel, da mora zahtevati „kompenzacije“. Toda od Francije ni mogla pričakovati, da ji odstopi kakšno svojo zemljo, zakaj če gredo evropske države na rop, ropajo zase, ne pa za druge. Tripolis pa ima Italija pred nosom. In kdo ve, če ne bi Francozi, ki imajo tak lep kos severne Afrike, dobili sč-

Iztegnila je roko po čaši in opazila, da s njeni prsti pokriti z lisami strjene krvi; rok ji je omahnila na kolena — krilo je bilo vlažno. Široko je odprla oči, privzdignila obrvi, izpod čela je pogledala na svoje prste, v glavi se ji je zvrtilo in srce ji je razbijalo:

— Glej, tako bo enkrat s Pavlom...

Vstopil je Ivan Danilovič v samem telovniku, z zavihanimi rokavi in na tiho vprašanje Nikolajevo je odgovoril s svojim tenkim glasom:

— Na obrazu je neznatna rana, a čepinja je prebita, dasi ne hudo... fant je zdrav... a mnogo krvi je izgubil... Ali ga pošljemo v bolnico?

— Čemu? Naj ostane tu! — je vzklil Nikolaj.

— Danes lahko... in jutri, a potem mi je udobnejše, če leži v bolnici. Časa nimam za obiske! Ali napišete letak o dogodkih na pokopališču?

— Seveda! — je odgovoril Nikolaj.

Mati je tiho vstala in odšla v kuhinjo.

— Kam pa, Nilovna? — jo je nemirno zadržal. — Sofja opravi vse sama!

Pogledala ga je in trepetajoč, s čudnim nasmehom, mu je odgovorila:

— Vsa krvava sem... vsa krvava...

Ko se je v svoji izbi preoblačila, se je zamislila še enkrat v miru teli ljudi, v njih sposobnost, da hitro prežive strahoto. Ko je vstopila v izbo, kjer je ležal ranjenec, se jo Sofja ravno sklonila k njemu rekoč:

— Neumnosti, prijatelj!

(Dalje)

soma apetit tudi na Tripolis? Saj jih mika severna Afrika sploh že davno; sam Napoleon je pred dobrimi sto leti šel osvobodit Egipt. In razven Francozov so tudi še drugi ljudje in druge družbe z velikom želodcem in široko vestjo. Italijani so pošiljali v Tripolis svoje misionarje in ustanavljali v deželi svoje šole — seveda le zaradi civilizacije in kulture. Ali tudi Nemci in Angleži hodijo po svetu, pa prihajajo tudi v Tripolis kot učenci, podjetniki, turisti itd. — kajpada tudi le zaradi civilizacije in kulture.

Toda kapitalistična gospoda se vzajemno prav dobro pozna. Z nakupovanjem zemljišč, z odpiranjem rudnikov, s trgovino se take reči začnajo, končajo pa z okupacijo in z aneksijo.

Tripolis je po imenu turška dežela. Celo nekoliko resnične oblasti izvršuje Turčija tam. Svojevalja ima, nekoliko vojaštva ima tam, in prav nič se ji ne ljubi, da bi opustila svoje gospodstvo, katero bi rada celo še bolj utrdila.

Kako prihaja Italija do tega, da hoče imeti deželo, ki je turška? ... Euostavno tako, da bi jo rada pobasala, preden jo pobaše kdo drug. In njena pravna podlaga? — Ta je prav toliko vredna kolikor francoske pravice v Maroku. V algierski pogodbi so bile Italiji zamene proste roke v Tripolisu. Ne od Turčije, ki je lastnica dežele. Ali Turčija je morala takrat hvaliti Alaha, da je sploh smela dihati. V Carigradu je bil takrat Abdul Hamid padišah in ta je že stal pod evropskim sekvstrom. Med tem se je položaj pač nekoliko izpremenil. Vsled mladoturške revolucije je Turčija postala kolikor toliko ustavna država. Če se tudi položaj ljudstva doma ni zboljšal, se je vendar Turčija nekoliko osvobodila tujega varuštva. Novi režim je prebil hude krize. Izguba Bosne in Hercegovine je bila hud udarec in vlada je imela dosti opraviti, da je takrat ostala na nogah. Zdaj mora paziti noč in dan, da ne izgubi ugleda. To se ne more laže zgoditi, kakor če ji odšepnejo še kakšen kos zemlje.

Prav to pa bi Italija zdaj rada storila. Giotliti in njegovim padšahom gre ravno za to, da bi pokale puške in grmeli topovi. Če bi šlo brez tega, bi jim bilo še ljubše. Najrajši bi napravili navadno kupčijo, pa odkupili Tripolis Turčiji. Pravzaprav ne bi bila kupčija niti za Turčijo slaba, kajti posebne koristi itak nima od afričanske dežele in tudi ne velikega upanja, da bi je kdaj dobila. Toda turška vlada je preveč odvisna od javnega mnjenja, ki je že vsled krečanskega vprašanja razburjeno. Italijanski naskok pa lahko povzroči paroksizem z neznanjskimi posledicami v Turčiji.

Kakor je videti, se Italija na vse to ne misli ozirati. „Civilizirane“ države so začele deliti Afriko in Italija noče zaostati. Če bi šlo pri tem le za spor med Italijo in Turčijo, bi bila to vsaj omejena reč. Ali kakor maročansko, tako obsega tudi tripolitsko vprašanje veliko večje nevarnosti. Anglija še molči; toda težko je verjeti, da ostane tiha, kadar postane stvar popolnoma resna. Žugala je že v maročanski afriki. Kakšno stališče zavzame v pričo novega zapletljivega je veliko vprašanje. Resnost položaja se ne sme podcenjevati.

NOVICE.

* Za državnozbornskega kandidata v Ottakringu, kjer je sodrug Schuhmeier odložil mandat, ker je bil izvoljen tudi v drugem dunajskem okraju (Leopoldovo mesto), je bil v nedeljo na velikem shodu socialistih de-

mokratov postavljen deželnozbornski poslanec sodrug S e v e r.

* **Državni zbor.** „Narodni Listy“ poročajo z Dunaja, da namerava vlada glede na draginjo ukreniti sledeče: Znižanje vseh cen, povišanje uvozne množine srbskega mesa in uvoz argentinskega mesa do konca letošnjega leta ter povišanje dohodkov nižjim državnim uradnikom. Državni zbor se snide 5. oktobra. Zasedanje bo trajalo 75 dni. Predvsem se bo pečalo z draginskimi vprašanjem.

* **Auffenberg ne stavlja zahtev.** Oficijozno razglasajo, da so vesti, ki pripovedujejo o novih vojaških zahtevah, neresnične. Tudi mi smo imeli brzojavno poročilo, da je med ogrsko opozicijo razburjenje zaradi novega vojnega ministra Auffenberga in da bo v ogrskem parlamentu vložena interpelacija zaradi novih vojaških zahtev. Ogrska vlada bo torej tako odgovorila, kakor pravi oficijozni dementi. Ta pa pravi, da je bil Auffenberg le pod tem pogojem imenovan za vojnega ministra, da respektira vse Schönauchove pogodbe. Ogrska in avstrijska vlada sta baje izjavili, da ne moreta prevzeti novih zahtev in na to je krona pritrdila, da se ne bodo stavliale nove zahteve. — Da se zdaj vse to javlja, verjamemo. Da ne pridejo jutri nove zahteve, tudi verjamemo. Sicer pa mislimo, da bo najbolje dobro paziti. Schönauich vendar ni moral odstopiti le zato, da se bo njegov naslednik lahko imenoval „Kriegsminister“ namesto „Reichskriegsminister“.

* **Strahote ob zadnjih vojaških vajah na Hrvaškem?** „Hrv. Pravo“ z dne 15. t. m. poroča, da so se ob zadnjih vojaških vajah na Hrvaškem godile prave strahote. Višji da so postopali z mostovom nezasišano strogo in surovo. V Liki je vsled silne žeje in napore umrlo 43 mož, in sicer 20 od stoječe vojske in 23 domobrancev. Vsi so pokopani v Liki. Ob Drežniku v Liki pa je po noči jezdi- lo po nevarnem potu četvero huzarjev, ki so vsi s konji vred strmoglavili v neko žrelo in umrli. — Dasi kroži ta vest že precej dolgo po časopisu, vendar ni pa ni uradnega potrdila, dočim navadno vojaške oblasti silno hite, če morejo kaj dementirati. Kaj to pomeni?

* **Ustavljeni romarji.** V Dragi so oboleli na koleri trije otroci. V nedeljo se je z železnico pripeljal 300 romarjev, ki so hoteli na Trsat. Oblast je romarje ustavila in jih ni pustila na Trsat, ker je tam baraka, v kateri so kolerični bolniki. V trsatskem samostanu so izolirane osebe, med katerimi se je tudi pojavila kolera.

* **Imenovanje Kokoveca** za ruskega ministrskega predsednika namesto umorjenega Stolipina je uradno razglašeno. Kokovec pa obdrži tudi listnično finančnega ministrstva, katero je doslej vodil. Njegove finančne sposobnosti hvalijo. Politično je ravno tako reakcionaren, kakor je bil Stolipin.

* **O bodoči ruski politiki** piše uradna „Rosija“, da se nič ne izpremeni. „Stolipinova politika — pravi vladni list — ki je organično združena z življenjem in s potrebami ruske države, se ne more končati s smrtjo njenega nositelja. Varovanje monarhične ideje ter pravic ruskega vladarja in ruskega naroda (?) ostane naloga ruske vlade. Če se govori o povečanju absolutizma kot posledici kijevskega zavratnega umora, se očitno namerava razburiti javno mnjenje. Nasprotno. Ljudsko zastopstvo je našlo korenine v ljudski zavesti, postaja bolj in bolj narodno ter pripravlja trdna tla za boj proti revoluciji in terorizmu...“ Z drugimi besedami: Ba-

ljuska ima strah, pa je treba zopet nekoliko hinavščine.

* **Ponesrečena čolna.** Iz Boona v pokrajini Antwerpen javljajo: Na Šeldi sta se zaletela dva čolna drug v drugega. Oba sta se prekučnila. 14 oseb je utonilo.

* **Nesreča v reški luki.** Iz Reke, dne 23. t. m. poročajo: Minolo noč je neprestano divjal južni vihar (Sciroko), v katerem je padla kot žrtva italijanska jadrenica „Napoleone I.“. Ladja je dospela sem ob 5. jutraj. Ko je hotela kreniti v Barossovo lukso, so naenkrat odpovedala jadra. Medtem ko je kapitan hotel ravnati jadra primerno novi smeri vetra, so valovi vrgli plovilo na neko skalo, pri čemer je dobila težke poškodbe. S pomočjo nekega remorkerja je bila ladja spravljena k pomolu. Poškodbe pa so bile tako težke, da se je ladja pri pomolu potopila. Iz šestih mož obstoječo posadko je bilo možno rešiti. Poskusilo se bo, da se ladjo dvigne. Ladja ima nosilnost 110 ton in je vredna 25 000 frankov, a je za polovico te svote zavarovana.

* **Nesreča na železnici.** Iz Appletona (Visconsin, Sev. Amerika) javljajo dne 24. t. m.: Velik kmečki voz je prišel pod železniški vlak. 14 oseb je mrtvih, 12 pa ranjenih.

Boj za občino v Sp. Siški.

Snoči ob osmih je volilna komisija sklenila skrutinij in uradno razglasila izid nedeljskih volitev. V tretjem splošnem razredu, kjer voli vse prebivalstvo, in z devetimi kandidati in z vsemi petimi namestniki prodrli socialistična lista s 404 do 430 glasovi. Liberalni kandidati so dobili po 401 do 404 glasov; nemško-nacionalni kandidati po 25 do 26 glasov. Izvoljeni so v odbor naslednji sodrugi:

Draksler Ivan, posestnik.
Jaklič Milan, uradnik.
Komac Anton, sprevodnik v p.
Košak Franc, posestnik.
Lukan Adolf, posestnik.
Nežič Avgust, posestnik.
Pirkovič Ivan, posestnik.
Svetlin Leopold, posestnik.
Udovč Josip, uslužbenec drž. ž.
Kot deseti odbornik je s 404 glasovi izvoljen g. Karl Vučnik z liberalne liste, dočim je naš kandidat sodr. Svetlin Ivan dobil 403 glasove, t. j. za en glas premalo.
Za namestnike so izvoljeni sledeči sodrugi: Franzot Anton, stavec.
Kopitar Franc, uslužb. juž. ž.
Linhart Josip, stavec.
Lukežič Franc, nadsprev. drž. ž.
Miškot Anton, posestnik.

V drugem razredu so zmagali liberalci; njih kandidati so dobili po 183 do 185 glasov. Naša lista je ostala s 108 do 109 glasovi v manjšini.

V prvem razredu so zmagali kakor smo že včeraj poročali, liberalci s 64 do 66 glasovi, naši kandidati so dobili po 7 do 46 glasov in klerikalno-nemški po 36 do 40 glasov.

Volilni izid v prvem razredu je tak kakor ga je bilo od vsega začetka pričakovati: prvi razred je razred petične gospode. Delavcev ne pride mnogo vanj! Zatorej delavska stranka nikoli ne more računati na zmago v prvem razredu, ki ostane slejkoprej izključna domena magnotov, zavetišče omejenih denarnih avtomatov in zakrknjenih starokopitnežev. V prvem razredu smo nastopili s samostojnimi kandidati le da tudi tu prštejemo svojo moč.

Dočim so imeli kandidate v prvem razredu zgolj številni značaj, so bile kandidate v drugem razredu boje kandidate. Vsled novega volilnega reda je bil drugi razred — terra incognita, neznana dežela, in nobena stranka ni mogla pred volitvami zanesljivo in natanko oceniti svoje dejanske moči. Bojšče je sedaj raziskano in s prvimi volilnimi vseh v tem razredu smemo biti močno zadovoljni. Volitve so pokazale, da je liberalna posest drugega razreda zelo ogrožena in da se liberalna purgarija ne bo mogla v tem razredu dolgo ustavljati delavskemu navalu. Drugemu razredu bomo pri bodočih volitvah posvečali posebno skrb in veliko pozornost, zakaj drugi razred je za delavsko stranko ključ do občinske izbe.

V tretjem razredu, kjer smo zmagali, smo z vso gotovostjo računali na zmago, in po pravici in odkrito rečeno smo trdno računali, da dobimo nekaj desetih glasov več, kakor smo jih v resnici dobili. Diferenca med našimi in nasprotniki glasovi je neznatna. Razlogi so očitni: z neumorno agitacijo so liberalci mobilizirali vse svoje rezerve, postavili so svojega zadnjega moža na volišče, na smrt bolne ljudi so z vozovi vlečali k volilni žari. Pri nas smo se v tretjem razredu preveč zanašali na zmago in ta optimizem bi bil kmalu lahko postal usodnega pomena. Drug razlog za majhno diferenco med našimi in liberalnimi glasovi je bil ta, da smo tik pred volitvami otrebili in očistili našo stranko škodljivih elementov in dvomljivih individuirov, ki jim je stranka v lastno škodo le predolgo prizanašala in jih milostno trpela v svoji sredi. Izgali smo rano in kakor pri vsaki operaciji se je izgubilo z gnolobo tudi nekaj zdrave krvi. Pod kap postavljeni, javni sramoti izročeni elementi, ki smo jih na kratko ekspedirali iz stranke, so se hoteli maščevati nad stranko in so agitirali zoper njo. Pri tem pa so ti možje pozabili, da je zoper nje v naših rokah zbranega toliko obtežilnega gradiva, da jim z enim samim mahom lahko odbijemo glavo in zlomimo hrbtane. Teh uskokov liberalci ne smejo vknjižiti sebi v dobro: kar je odpadlo gnolobe z našega telesa, je naš dobiček, kar so ti gnili odpadki potegnili zdravega seboj, ne bo dolgo ostalo v stupidni družbi sitih in samozadovoljnih purgarjev in se za trajno ne bo moglo odtegniti veliki privlačni sili socialistične delavske stranke.

Dočim je naš boj ves čas bil resen in dostojen, so se nasprotniki posluževali dvomljivega, moralno zavrnjenega orožja. Med glavnimi agitacijskimi šlagerji je bila laž o našem kompromisu z Nemci. S to lažjo niso zmotili toliko naših zavednih ljudi, ki poznajo že te stare liberalne volilne maneuvre in ki zaupajo svoji stranki, ampak rabili so jo bolj za strah svojim pristašem, volilnim lenuhom, za katere je treba precej grobih sredstev in hudih strašil, da jih razmajajo in spravijo na volišče. Nedeljske volitve so z vso jasnostjo razkrinkale liberalno laž o volilnem kompromisu naše stranke z nemškimi nacionalci: Oddane glasovnice so pisane dokazi, da je naša stranka v vseh treh razredih šla samostojno v boj in da so se Nemci pehali za svojo kandidatno listo; dalje pa kažejo številke, da naši sodrugi nemške narodnosti niso ubogali nemško-nacionalne parole, ki je hotela oškodovati de-

Darvinizem in socializem.

Proti modernemu socializmu, ki uči presnovo človeške družbe na podlagi splošne enakosti, bolje rekoč enakih pravic, kajti br-zizjemna enakost je nemogoča, vodijo nasprotniki z vseh strani najrazličnejše argumente v boj. V tem, ko klerikalizem socialistična načela pobija, češ da se protivijo božjim zapovedim, kar je tako naivno, da se lahko brez težave ovrže, skušajo drugi na bolj učen način dokazati, da je socializem po prirodnih zakonih nemogoč; in da bi se ta teorija prikazala v luči verodostojnosti, se sklicujejo na Darvina in njegovo teorijo o evoluciji, o razvoju vseh višjih oblik iz nižjih in na njegovo trditev, da v boju za obstanek vedno močnejši zmaguje, slabšeji pa propada.

Na prvi pogled se dozdeva ta argumentacija jako prikupljiva in marsikdo se giblje in ziblje med socializmom in darvinizmom semtertja, ne vedoč, katerega bi se oklenil. In mnogi darvinisti so postali tako skeptični, da so obupali nad boljšo bodočnostjo ljudskega rodu. Po nazoru, katerega smo omenili, bi bil aristokratizem posledica razvoja, kakor ga je učil Darwin in ga še uče njegovi pristaši, v tem ko socializem ne more biti drugačen nego demokratičen, ako noče izgubiti vsake pravice do obstanka.

Potemtakem socialist sploh ne bi mogel biti darvinist, nasprotno darvinist ne socialist? Ako bi bilo to resnično, bi se iz tega porodilo neštevilno vprašanj; n. pr.: Kako je

mogoče, da zagovarjajo socialisti večinoma Darvinovo teorijo? Kaj bi moral biti darvinist v socialnem oziru? Kaj naj bi bil socialist glede naravoslovne vede?

Socialisti zagovarjajo darvinizem, ker spoznavajo v njem naravne zakone, po katerih se mora tudi človeška družba razvijati. S tem je odgovorjeno tudi na drugo in tretje vprašanje. Ako bi hoteli socialisti ustvariti kaj naravnim zakonom nasprotnega, bi bilo njihovo delo zaman in oni sami bi morali propasti. Kajti proti naravi je vsak boj nemogoč. Pravili so včas, da živi človek v večnem boju z naravo in da mora narodi vse oteti, kar potrebuje za življenje; vendar ni to povsem prav. Elementi, s katerimi se človek bori, so namreč le del narave, ne pa narava sploh. A tudi človek sam je tak del narave in s tem je rečeno, da so pač posamezni deli narave v večnem boju med seboj, da se pa proti narodi sploh nihče ne more boriti, ker bi moral biti drugače izven narave, a to je enostavno nemogoče. Pač pa se hočejo mnogi boriti proti zakonom narave, katerih v takem slučaju navadno ne poznajo, a tu seveda ne morejo imeti uspeha, ker nima nihče moči, da bi izpremenil ta zakon.

Kakor človek, tako je seveda tudi človeška družba del narave in tudi ona se razvija po prirodnih zakonih. Ako hočemo tu kaj doseči, moramo torej najprej spoznati zakone, kateri uplivajo na nas in po katerih se moramo ravnati če hočemo ali nečemo. Doslej bi bilo še vse dobro. A sedaj — pravijo neki nasprotniki — pride ono, kar mora ločiti darviniste od socialistov.

Prirodni zakon veleva kruto, strogo, nepopravljivo in neizpremenljivo, da v boju za ob-

stanek slabšeji propada, a močnejši zmaguje. In v boju gospodarsko slabšega proti gospodarsko močnejšemu mora prvi izgubiti igro. Socialisti, ki hočejo rešiti gospodarsko slabšega, torej ne morejo imeti uspeha in demokracijski socializem je torej utopija.

Logično? — Da? Mi pravimo; ne!

Mi namreč trdimo, da je proletarijat, ki se bojuje s kapitalizmom, le toliko časa slabšeji, dokler noče postati močnejši. Ali še pravilneje: dokler ne porabi svoje moči. V resnici je delavsko ljudstvo že danes močnejše od posedujočih slojev, napaka je le v tem, da svoje moči še ni spoznalo ter je zato tudi še ne rabi. Kje tiči sedanja moč kapitalizma? V kapitalu, v posesti kapitala, s katerim vlada. No, ta kapital ima le toliko časa moč, dokler jo njegovi sužnji priznavajo. V trenutku, ko zanika proletarijat kapitalizmu pravico gospodovanja, je tudi njegova moč izginila: čim odpove delavstvo denarju poslušnost, je njegova despotija končana.

Socializmu je torej dolžnost, da najprej delavstvo zbudi, da ga privede do spoznanja svoje lastne moči. Zavedno delavsko ljudstvo ima brez najmanjšega dvoma večjo moč nego kapitalizem in v boju, kateri se tedaj vname, mora zmagati po Darvinih prirodnih zakonih — delavsko ljudstvo. In s tem je že v kratkem podan dokaz, da se socializem z darvinizmom povsem strinja.

Stavek o zmagi močnejšega bi se moral torej pravilneje glasiti: „V boju za obstanek zmaguje vedno oni, ki rabi večjo moč proti

manjši“ in tu je treba še dodati, da je včas navidezno slabšeja moč v resnici večja, kar nam dokazuje najenostavnejši primer. Konj je gotovo močnejši od človeka in vendar premaguje slednji prvega, ne pa obratno, ker človek lahko svojo moč poveča, poslužujoč se svojega razuma, v tem ko se ne more konj poslužiti ničesar drugega kakor svoje telesne moči.

Bilo bi torej tudi mogoče, da bi bili kapitalisti, dasi maloštevilnejši od delavskega ljudstva, vendar močnejši nego slednji, ako bi se mogli posluževati sredstev, katere bi njihovo moč tako povečala, da bi v pričo nje izginilo število delavstva in njegovi pomočki. A tu je treba zopet pomisliti, da dobiva kapitalizem vsa sredstva le od delavnega ljudstva in kadar za re proletarijat svoje vire, izginejo v kratkem vsi pomočki, katere rabi kapitalizem proti njemu. In to bo zavedno delavstvo gotovo storilo. Da pa svojo lastno moč poveča, se proletarijat tudi združuje in organizira, ker tudi to je prirodni zakon, da je združena moč vedno večja pod raztresene.

Socialna borba je borba dveh svetov: Starega, ki gineva, in mladega, ki se poraja. Vedno je bila mladost močnejša od starosti in tudi v tem boju je tako.

Darvinizem pravi pa tudi, da se iz nižjih oblik razvijajo vedno višje, a to tudi dokazuje. Ali ni logično, da se mora tudi iz razmeroma nizke oblike sedanje ljudske družbe razviti višja, plemenitejša? In vsa znamenja kažejo, da bo to socialistična družba.

Tega ne zanika, temveč to ravno potrjuje darvinizem.

lavsko stranko. temveč da so z vzorno proletarsko disciplino poslušali poziv socialistične stranke. Osramočeno in diskreditirano pa je liberalno časopisje „Jutro“ in „Narod“, ki sta razširjala najgorostnejše laži, med drugim tudi raco, da bo socialna demokratična stranka tik pred volitvami preklicala svoje kandidate in šla v boj za nemške nacionalce. Do kosi so blamirani tudi tisti maloštevilni zasleplenci, ki so šele v nedeljo spregledali, kako sta jih „Jutro“ in „Narod“ grdo potegnili za nos in kako neumno so naseli premišljenim aprilskim šalim liberalnega časopisja.

Nedeljski vspehi šišenskega delavstva v njegovem prvem velikem naskoku na občino so lepi in poučni; vedno pa nam mora ostati pred očmi: Bika je končana, boj se nadaljuje!

Sodrug, sodružice! Delavci trpin!

Pričetkom oktobra se odpravi zasedanje državnega zbora. Delavstvo ne pričakuje od njega bogve kaj, pričakuje pa to, kar je sedaj mogoče doseči od meščanskega parlamenta glede na draginjo. Delavstvo zahteva, da parlament ublaži draginjo s svojimi sklepi.

Socialna demokratična stranka v Ljubljani sklicuje zaraditega

v nedeljo, dne 1. oktobra t. l. ob pol 3. popoldne

∴ velik ljudski shod ∴

na vrt „Narodnega doma“ (ob slabem vremenu v areni) z dnevnim redom:

Otvoritev državnega zbora.

Velike in važne so delavske zahteve, velike so zahteve naših žena in delavk, ker jim ob tej neznosni draginji ni mogoče več izhajati.

Klič nas, možje in žene, na shod draginja, klič nas na shod dolžnosti do rodovine, do bližnjika, ki trpi lakoto, klič nas uderška politika naših klerikalnih poslancev.

Možje in žene! Vsi na shod!

Ljubljana in Kranjsko.

— **Vseučiliški shod v „Mestnem domu“**, ki je bil bolj pičlo obiskan, je sklenil sledečo resolucijo: „Slovenci, zbrani na shodu v Ljubljani 23. t. m. 1. zahtevamo, da se zano v italijanskim vseučiliškem vprašanju reši tudi slovensko; 2. pozivljamo slovensko javnost, oziroma poklicane kroge, da se z vso energijo poprimejo akcije za slovensko univerzo in pozivljamo dalje vseučiliški odsek, da se presnuje v splošno stanovsko vseučiliško društvo; 3. smatramo za smoteno in potrebno, da se slovenske učne sile in dijaštvo koncentrija na eni univerzi in sicer na češki univerzi v Pragi; 4. pozivljamo slovensko javnost, da posebno izdatno podpira slovensko dijaško podporno društvo v Pragi, ker se s tem omogoči potrebna koncentracija slovenskega dijaštva v Pragi; 5. zagotavljamo svojo hvaležnost češkemu narodu za njegovo dosedanje naklonjenost našim kulturnim stremljenjem; 6. izjavljamo, da slovenska napredna javnost ne goji nobenih apatij do poljskega naroda ali njihovih univerz, ampak da si želi kot zastopnica pravega Slovanstva med Slovenci najožjih kulturnih stikov s poljskim narodom. Češko univerzo v Pragi pa volimo zato, ker je v sedanjih razmerah razvidno, da potom te univerze lažje in prej pridemo do lastnega vseučilišča. 7. Pridružujemo se zahtevi bratov Hrvatov po reciprociteti zagrebškega vseučilišča“

— **Velik modrijan pred gospodom**, je znani klerikalni srbotež mizarški mojster Rojina, ki ga lomi napuh zlasti od tistega časa, kar ga je vladni komisar za ljubljansko občino izvolil med svoje svetovalce. Delavci poznajo to plitvo osebnost že davno kot svojega zagrizenega sovražnika in besnega hujšaka med delodajalci. Rojina bi namreč rad veljal za velikega tovarnarja, pa misli, da je zabavljanje in ščevanje zoper delavce prvi pogoj, da doseže tak ugled. Pri tem mu je očitno vseeno, če ima za zabavljanje povod, ali če ga nima. Kadar ga ni, si ga pa poišče. Tako je razodeval svojo modrost tudi v nedeljo v neki gostilni, ko se je govorilo o draginji. Če bi priznal, da je m-rso drago in da je krompir drag in da so stanovanja draga in da so srajce drage in da je sploh vse drago, kar se potrebuje za življenje, bi se utegnil kdo misliti, da mora tudi velemožni gospod Rojina računati in da je tudi on le navaden obrtnik. Kdor v sedanjih časih lahko pravi: „Draginja? ... A, kaj! Jaz ne vem ničesar o draginji ...“ ta mora veljati vsaj za milijonarja. In to seveda niso mačje solze. Ali gospod Rojina ni le bahač. On je tudi modrijan. On tudi včas utemeljuje, kar govori. Seveda le včas in tudi takrat na svoj način. Filozofija takih kapitalistov se mora namreč razlikovati od filozofije kakšne uboge reve. Veleučeni in velepametni Rojina torej razlaga, da draginja ne more biti, ker je sam videl delavca, ki si privoščil pol klobase za južino. Pomislite ljudje božji, pol klobase za južino! To je seveda že

skoraj tako kakor če bi si dal gospod Rojina vsak dan servirati fazana za južino in če bi tega zlahtnega tiča vsak dan zalival s šampanjcem. Pol klobase! Pa kdo? Delavec, ki ves dan ne dela drugega, kakor da — dela. Pol klobase! Pa kdo ve, če ne bi pojedel morda cele ali poldruga, če bi jo imel? ... Najbrže bi. Ali morda ima gospod Rojina boljši recept za delavce. Nemara naj si dajo privašati iz lakote kaj boljšega. Kuhanega krompirja pač ne morejo v žepu nositi s seboj. In tiste klobase, ki jih uživajo delavci, niso, kolikor nam je znano, ravno izbrane delikatese. Toda če je gospod Rojina res tako vzvišen nad draginjo, kakor se dela, če zanj ni draginje, dokler je sploh kaj živil, tedaj bi svojo imenitnost lahko pokazal na drug način kakor z zabavljanjem proti delavcem. Za možakarja, ki je tako podkovan, niso tiste mezde, ki jih plačuje delavecem v svojem mizarstvu, prav nič častne. Naj torej tam kaj stori. Če bi n. pr. povišal plače takole za kakšnih petdeset odstotkov, bi se mi verjeli, da je res tako mogočen gospod, kakor se dela.

— **Objestnost nekaterih trgovcev z živili** je že precej velika. Če pride siromašna žena po meso ali tudi kakšno drugačno živilo k trgovcu ali prodajalcu, pa potoži o veliki draginji, jo prodajalec kratkomočno zavrne: Kdor ne more plačati, naj je zelje in repo; jaz lahko vse prodam po ceni, kakor sam hočem. Take zafikacije se čujejo čisto po „Slovenčevem“ receptu pogostoma, in dokazujejo, da se cene živilom umetno pognane kvišku. Take provokacije so za delavstvo žaljive in skrajni čas bi bil, da bi občina, dežela in država kaj storile v tem pogledu. Kupovalci itak vedo, kaj imajo storiti.

— **Ljubljanski mesarji** prodajajo svinjino še vedno po stari ceni, dasi je cena praišem izredno padla. Živo težo kupujejo sedaj po 70 vin. kilogram, prodajajo pa po 2 K in več. Mesarji si mislijo kakor vsi oderuški in izkoriščevalni elementi, da to nerazodno delavstvo itak vse plača, kar zahtevajo. Mesarji si na ta način povečajo svoj dobiček za 50 vin. pri kilogramu ali še več. Zlostne so te razmere. Tako brezvestno oderuštvo se uganja z raznimi živili, pa ni nikogar, ki bi se temu uprl: občina, dežela in država pustijo gladu umirati ljudstvo, tisto ljudstvo, ki z delom vse vzdržuje.

— **Mladinska organizacija**. Že nekaj let so besede „mladina naša bodočnost“ nekako geslo najprej vseh tistih, ki uvidevajo zlo v tem, da se mladina prepušča preveč takim vplivom, ki ne morejo dobro vplivati na bodoči značaj mladega človeka-delavca. Živimo prav resnično v dobi, v kateri so se oprijeli tega gesla posebno klerikalci, ki vzgajajo mladino naravnost nemoralno. V posameznih podjetjih goje vohunstvo in posurovelost ter mladostnim delavcem celo sroma odtrgavajo prispevke in jih zganjajo v svoje protidelavske organizacije. Tam jim utepajo v glavo, kakšni grozoviteži so socialisti in kako ljubče srce imajo delodajalci do svojih delavcev. Vse to kakor tudi poskusi drugih meščanskih strank, da bi pridobile mladino zase, da bi se potem postavljali z naraščanjem in z njegovo pomočjo kazale svojo moč, je nekaj, česar delavci ne smejo prezirati v bodoče. „Mladina naša bodočnost“ je posebno sveto geslo za delavca, ker je delavec zatiran, ker potrebuje značajnih tovarišev — mož, ki mu jih nobena meščanska stranka ne more vzgojiti. Delavci! Prvo delo v tem pogledu opravite vi, obćujte z mladostnimi delavci in vzgajajte jih. Vse drugo bo naloga organizacij.

— **Pevski zbor „Vzajemost“**. Ker so se v poročilo o obćnem zboru vrinile nekatere napake, objavljamo še enkrat točno blagajniško poročilo pevskega zbora, veljavno za dobo od 1. maja do 15. septembra 1911. Dohodki so bili:

Podpornina	413 K — vin.
Zbirke in darila	106 „ 03 „
Odsekov prireditve	1457 „ 70 „
Zbirke za nagrobni trak	14 „ 50 „
Skupaj	1991 K 23 vin.

Izdatki:	
Odškodnina prevodnji	634 K 90 vin.
Notni material	14 „ 66 „
Odsekov prireditve in društveni znaki	1210 „ 97 „
Pogrebni stroški in razno	82 „ 69 „
Skupaj	1943 K 16 vin.
Torej dohodki	1991 K 23 vin.
izdatki	1943 „ 16 „
ostanek 16. sept.	48 K 07 vin.

Potovalni sklad je narastel do 15. septembra na 18 K 20 vin., gotovine je skupaj 66 K 27 vin.

Polizkušni samomor. Včeraj dopoldne sta dva gospoda v tivolskem gozdu v obližju razgleda nalezela na nekega mladega človeka, ki je na prsih krvavel, poleg sebe pa je imel samokres. Takoj sta obvestila policijo, ki je prišla tja ter konstatirala, da je ponesrečenec 20 letni krojačev sin Karel Slovník, ki se je v samomorilnem namenu ustrelil sam. Pognal si je v levo stran prsi dve krogli, a je bil še pri popolni zavesti. Prepeljali so ga z rešilnim vozom v deželno

bolnišnico. Vzrok, ki je mladeniča gnal do tega, ni znan.

— **Zaradi umora knjigovodje Šibenika** se vrši obširna preiskava. Umora sumničijo neko znano ljubljansko osebo, ki je pokojniku opetovano grozila. Danes je preiskovalni sodnik zaslišal dekle, zaradi katere se je vršil usodni spor na cesti.

— **Umrli so v Ljubljani**: Antoj Oblak, rejeneec, 4 mesece. — Ivan Uršič, delavec 63 let. — Marija [Mörth, železniškega kurjača vdova, 50 let. — Fran Rohtar, sin bančnega uradnika, 14 let. — Alojzij Ivec, rejeneec, 13 let. Anton Zaletelj, bivši delavec, 44 let. — Ivan Lukanc, dninar, 48 let. — Franjo Stegnar, dninarica, 36 let.

— **Tatvina pri Stanku v Štepanji vasi pri Ljubljani**. V nedeljo so pokradli tatovi v Stankovi trgovini z mešanim blagom za 800 K blaga in denarja. Lastnik je tatove, ki sta bila dva ali pa še več, prepoznal; eden je zbežal skozi okno in ga doslej še ni bilo mogoče izslediti. Drugega pa je trgovec ostrasil s strelom in so ga potem ujeli in oddali v preiskovalni zapor. Tatovi so iztrgali omrežje z oken in so ukradli med drugim tudi vrečo kave. Včeraj je dobil povrh tega lastnik trgovine grozljivo pismo, v katerem mu prete s smrtjo, če bi storilec dalje zasledoval. O pokradnem blagu doslej ni sledu.

— **Izjava**. Podpisani Ivan Klemenčič, žel. poduradnik in posestnik v Spodnji Šiški šte. 168 izjavljam, da sem v soboto dne 23. septembra, ko sem zvedel, da me je neodvisni volilni odbor dal na svojo listo, takoj osebno šel k g. Alojziju Zajcu ter sem mu izjavil, da ne sprejemam kandidature od nobene druge stranke razven od socialno demokratične, ker sem član socialno demokratične stranke, ki je na svoji prvi volilni konferenci odločila, da pojde v volilni boj brez vsakega kompromisa, opirajoč se le na lastno organizacijo. Gosp. A. Zajc pa mi je rekel: mi smo Vas postavili za kandidata in Vas bomo volili, ker Vas poznamo kot postojanega, če Vam je to všeč ali ne. Vsled tega je jasno, da sem prišel na neodvisno volilno listo brez mojega dovoljevanja. — Spodnja Šiška, 24. septembra 1911. — Ivan Klemenčič m. p.

— **Idrijski odsek akad. fer. društva „Prosveta“** naznanja, da se je na II. rednem obćnem zboru dne 19. septembra 1911. novozvoljeni odbor v svoji prvi seji konstituiral sledeče: tovar. L. a. p. j. n. e. Franc, stud. tech., načelnik; tovar. P. r. e. l. o. v. e. c. Hinko, stud. geod., tajnik; tovar. D. e. ž. e. l. a. Gustav, stud. tech., blagajnik; tovar. B. u. r. n. i. k. Fran, stud. tech., knjižničar; tovar. M. a. č. k. o. v. š. e. k. Janko, ing. cand.; tovar. L. i. p. u. ž. i. č. Matija, stud. mont. in tovar. E. r. j. a. v. e. c. Fran, stud. geod., preglednik.

— **Idrijski odsek akad. fer. društva „Prosveta“** vabi k zanimivemu predavanju gosp. dr. Drag. L. o. n. č. a. r. j. a. „Slovenci v preteklosti“, ki se vrši v soboto dne 30. septembra t. l. ob 8. zvečer v realni fizikalni dvo. ani. Ker je gosp. predavatelj znan po svojih temeljitih študijah in ker je predavanje iz doslej še ne raziskovane socialne zgodovine Slovencev, — se bodo Idrijčani, ki se za predmet zanimajo, predavanja gotovo udeležili.

Elektrokinematograf „Ideal“. Danes zadnji dan prekrasnega sporeda. Popoldne „Aida“ zvečer „Putifarjeva žena“. Jutri do četrta senzacionalna novost „Zrakoplovec in častnikarjeva žena“. Pri tej moderni drami je videti največkratnejše evolucije glavnih junakov, kar nudi nenavadno zanimive kinematografske prizore.

Čenj. čitateljem priporočamo železnato vino lekarnarja Piccolija v Ljubljani, Dunajska cesta (glej današnji inserat), kajti isto ima v resnici zdravilno moč, ker vsebuje vedno navedeno množino železa in prednjači zaradi tega drugim železnatim izdelkom, kateri imajo samo veliko reklamo pa n. o. b. e. n. e. zdravilne vrednosti.

Štajersko.

— **Rudarska nadaljevalna šola v Trbovljah**. S 1. oktobrom 1911 se začnjo zopet pouk v rudarski nadaljevalni šoli v Trbovljah. V I. razred se sprejemajo vsi čitanja in pisanja večji delavci. V II. razred vstopijo vsi učenci, ki so lani obiskovali ta ali pa I. razred in delavci, ki na podlagi skutnje pokažejo dovolj znanja za II. letnik. Pouk je brezplačen, istotako dobijo učenci vsa učila brezplačno. Delavci, ki nameravajo obiskovati rudarsko nadaljevalno šolo, naj javijo svoj vstop pri gospodu ravnatelju Gustav Vodušku v Trbovljah. Sodrugu priporočamo, naj to priliko porabijo.

— **Brežice**. Pišejo nam: V „ljudski knjižnici“ v tukajšnjem „Narodnem domu“ nimajo „Zarje“. Prišel sem v to knjižnico, obšel vse dvakrat, iskal in iskal, našel pa le nisem „Zarje“. Nemške meščanske časopise človek lahko dobi, slovenskega dnevnika „Zarje“ pa ne. In vendar opažam, da prihajajo večinoma delavci v „Ljudsko knjižnico“. Ali se gospodje boje da bi se pobujšali? Ponosni pač ne smejo biti na to pristranost.

— **Med Zidanim mostom in Dobovo**, kjer je južna železnica povsod odstranjevala čuvaje in jih nadomeščala z delavci, jih sedaj zopet nastavlja. Je pač treba vedno nekoliko nesreč, preden pride železnica do spoznanja, da je preveliko varčevanje pravzaprav največja zapravljivost.

— **Svež jabolčen cvet** nam je poslal prijatelj našega lista iz brežiške okolice. Take čudne skoke dela letos priroda.

— **Nacionalizem kot protistrup**. S P r a g e r s k e g a nam pišejo: Čas je že, da se opiše, kakšne razmere nastajajo pri nas, odkar je prišel revident Schneider za postajnegačelnika v Pragersko. Mož združuje v sebi dvoje lepih lastnosti. Prvič je strasten nemški nacionalce, drugič pa zagrizen nasprotnik železničarske organizacije. S tem se pa vendar lahko spaja navidezno „prijateljstvo do delavcev“. Gospod Schneider je prišel na Pragersko septembra lanskega leta. Eden prvih njegovih ukazov je bil ta, da morajo uradniki in delovodje obćevati z delavci samo v nemškem jeziku. Dasi je že ta zahteva popolnoma neopravičena, jo je še prekosil z drugo, da bi morali delavci tudi med seboj govoriti samo nemško. Utemeljel pa je to predrznost, češ da mora tudi on vedeti, kaj da govore delavci. Mož zna torej kopičiti provokatorične predrznosti kar na debelo; kajti nobene pravice nima siliti delavce, kako imajo govoriti med seboj in tudi mu ni nič mar, kaj da govore delavci med seboj. Pa tudi pri tem še ni ostalo; naenkrat je prišel z izjavo, da potrebuje v službi samo dobro kvalificirane in omikane nemške delavce. Odkar teče železnica čez Pragersko, vedno so bili tudi slovenski delavci dobri; in za železniško službo bi morala veljati službena sposobnost, ne pa narodnost. Toda gosp. Schneider je potreboval izgovor, da je mogel izvajati svoje načrte. Odpustil je deset slovenskih delavcev, ki so bili že eno do dve leti v službi in izurjeni, pa je vzel nove, nemške. S tem pa je zasledoval tudi drugi namen: Razbijati železničarsko organizacijo! Nove delavce nastavlja največ zato, da jih potem tukajšnji Reichsbundlerji Gross, Stern, Sorec lahko obrekujejo in silijo v svoje nemško nacionalno društvo. Da se ta agitacija olajša, je vpeljal poseben sistem protežiranja. Če n. pr. član „Reichsbunda“ v službi pri razkladanju kaj pokvari, se napiše „Tatbestand“: „V vozu pokvarjeno najdeno“. Da se krivcu nič ne zgodi, ga nauče, kako ima govoriti pri zaslišavanju. Če se zgodi kaj takega članu socialno demokratične organizacije, ga nahrulijo z nesramnimi psovkami in naznanijo. Slučaje, v katerih se je tako zgodilo, lahko naštejemo. Sploh imajo Reichsbundlarji pri tem gospodu v vsakem oziru prednost. Če je kdo bolan ali na dopustu, pa gotovo nadomestuje Reichsbundpovec, čeprav je za 7 ali 8 let v službi mlajši od drugih delavcev, ki bi bili poklicani za substitucijo. Ne verjamemo, da je južna železnica poslala gospoda Schneiderja s tem namenom v Pragersko, da dela tukaj nacionalistične zgage. Njena naloga je v prvi vrsti da upravi tukaj red in odpravi tendenciozno protežiranje na eni ter zapostavljanje na drugi strani. Če pa železniška uprava ne napravi redu, se ne bo smela čuditi, da nastanejo drugačne posledice.

Trst.

— **Tržaški deželni zbor**. Prva seja tržaškega deželnega zbora je bila včeraj ob 12. popoldne s sledečim dnevnim redom: 1. Otvoritev zasedanja; 2. Poročilo deželnega odbora o delovanju in predložitve delovnega programa za tekoče zasedanje; 3. Protestna resolucija proti vladi v stvari aprovizacije ter zahteva, da se odpro meje za uvoz inozemskega mesa; 4. Resolucija, ki v stvari sežiganja mrličev; 5. Predložitev sklepnega računa deželnega šolskega zaklada za l. 1910; 6. Predložitev proračuna deželnega šolskega zaklada za leto 1911.

Umetnost in književnost.

Iz gledališke pisarne. Slovenskodedelno gledališče uprizori v četrtek, dne 28. t. m. prvič dramo v treh dejanjih „Grešna ljubezen“, italijanski spisal Giuseppe Giacosa. Glavne vloge igrajo: ga. A. Danilova, g. H. Nučič, M. Skrbinek in A. Danilo. To dramo ima stalno na svojem repertoarju slavna italijanska umetnica Eleonora Duse, na dunajskem dvornem gledališču pa je igral glavno vlogo pokojni Sonnenthal. Opozarjamo, da se vrši ta predstava za n. e. p. a. r. abonente, ker so imeli doslej vse premijere par-abonenti. — V soboto se drama „Grešna ljubezen“ ponovi za par-abonente. — V nedeljo popoldne se uprizori prvič na slovenskem odru Nestroyeva burka s petjem „Talisman“. Predstava se vrši izven abonementa; za lože n. e. p. a. r. — V nedeljo zvečer se igra drugič Schönherova komedija „Zemljav“ za n. e. p. a. r. abonente. — Pri predstavah v četrtek, v soboto in v nedeljo popoldne sodeluje orkester Slovenske Filharmonije.

Čitajte in razširjajte Zarjo!

ZADNJE VESTI.

Pogreb druge dunajske žrtve.

Dunaj, 25. septembra. Danes so pokopali drugo žrtev 17. septembra sodruha Joachimstalerja. Vzlic hudemu dežju so se zbrale ogromne množice dunajskega delavstva, da izkažejo padlemu tovarišu poslednjo čast. Spreved se je pomikal dobro uro. Položili so Joachimstalerja v grob poleg Brötzenbergerjevega groba. Ob odprtem grobu sta govorila posl. Skaret in Schuhmeier; njuna nagrobna govora sta napravila na vse navzoče globok vtisk; zlasti sta pretresla Joachimstalerjevega očeta; ko se je začela usipati prva prst na krsto, ga je moral posl. Schuhmeier odpeljati. Delavsko pevsko društvo je zapelo svojemu tovarišu žalostinko, na kar so hornisti zatrobili žalno koračnico.

Mesno vprašanje.

Dunaj, 25. septembra. Konference avstrijskih in ogrskih vladnih odposlancev zaradi mesnega vprašanja, ki so se pričele v soboto, so se prekinile, ker so se ogrski zastopniki odpeljali v Budimpešto poročati o avstrijskih zahtevah in prositi informacij. Avstrijski zastopniki so zahtevali, da ogrska vlada dovoli uvoz argentinskega mesa.

Tržaški deželni zbor.

Trst, 25. septembra. Na kratko jesensko zasedanje sklicani deželni zbor je na današnji seji po daljši razpravi sprejel resolucijo, ki se izreka proti sedanjim nezadostnim aprovizacijam in zahteva nujnih od pomočkov proti sedanjim draginjam. Ob pol 2. je bila seja zaključena.

Bagrov usmrčen.

Kiev, 25. septembra. Danes zjutraj so izvršili smrtno obsodbo nad Stolipinovim morilecem Bagrovom. Pred eksekucijo je Bagrov zahteval, da mu pošljejo rabina. Ker pa je državni pravdnik stavil pogoj, da mora biti navzoč pri razgovoru, je Bagrov opustil svojo zahtevo.

Velikanska katastrofa v toulonski luki.

Več sto mrtvih.

Toulon, 25. sept. V tukajšnji luki je danes ob 5. zjutraj nastal ogenj na križarki „Liberté“. Kljub energičnemu gašenju se je ogenj bolj in bolj širil in so se vnele tudi shrambe za smodnik. Nastalo je pet močnih eksplozij, nakar je križarka zletela v zrak. Cela ladja je popolnoma razbita in razdrobljena. Okrog 300 mož broječa posadka je z ladjo vred zletela v zrak in se znjo vred pogreznila v valove. Ladji so prihiteli na pomoč rešilni parniki, a je bila vsaka rešilna akcija zaman, tudi med moštvom rešilnih parnikov je številno žrtev.

Število žrtev.

Toulon, 25. sept. Doslej pogrešajo 350 mož. Med rešilnim moštvom in na bližnjih bojnih ladjah je katastrofa zahtevala okrog 100 žrtev. Oklopnača „Republique“ je tako znatno poškodovana, da so jo morali odpeljati v dok. Med prebivalstvom je zavladala nepopisna potrlost. V gostih gruclah so se ljudske mase valile proti morskemu obrežju, ko je zagrmela prva eksplozija. Posadka križarice „Liberté“ je brojila 700 mož, od teh je bilo 140 mož na dopustu v mestu, od ostalih je pri eksploziji skočilo 100 mož v vodo in si rešilo življenje. Drugo moštvo je tudi hotelo za njimi, a so jim predstojniki ukazali udušiti ogenj. Postali so vsi žrtve grozne eksplozije. Uradno se je popoldan ob 5. razglasilo, da je vsled katastrofe ob življenje 300 mornarjev.

Vtis v Parizu.

Pariz, 25. septembra. Vest o grozni katastrofi v toulonski luki je napravila med vsemi sloji veliko paniko. Ljudstvo se kar tare in peha za kolporterji časopisov. Kakor poroča toulonska pomorska oblast, se je 274 mož posadke na križarici „Liberté“ zgledalo dopoldne pri mornariškem prefektu.

Uradno poročilo.

Pariz, 25. septembra. Iz poročila vojnega ministrstva je posneti, da je bilo na križarki „Liberté“ več eksplozij, ki so

sledile z malimi intervali druga drugi. Pri tem je bila oklopnača „Republique“ na zadnjem delu znatno poškodovana.

Toulon, 25. septembra. Ko je nastal na križarki „Liberté“ ogenj, je posadka odšla iz malih topov 4 strele za pomoč. Vse druge ladje so takoj odposlale rešilno moštvo na čolnicah.

Tripolitansko vprašanje.

Italijanske vojne priprave.

Rim, 25. septembra. Brodovje, ki je odpulilo včeraj iz Sirakuz v smeri proti Tripolisu, je sestavljeno iz dveh divizij oklopnač. Brodovje spremljajo torpedovke in razdiralke torpedovk.

Rim, 26. septembra. Vlada je odredila najstrožjo cenzuro za brzojavke. Nekaterim korespondentom je prepovedano celo telefonsko poročanje.

Rim, 26. septembra. Vojaški zrakoplovi so dobili povelje, da se zbero v Sirakuzah; enak ukaz so dobili tudi zrakoplovi, ki so se pri zadnji tekmi obnesli. Za tripolitansko akcijo je odločenih osem polkov. Vojno ministrstvo je oddalo mnogo naročil za dobavo raznih potrebščin; cene, ki jih plačuje, so ogromne, zato zahteva takojšno dobavo.

Turške priprave.

Carigrad, 26. septembra. Prvi armadni zbor je dobil povelje, da se pripravi za odhod v Tripolis; turške čete se vkrcajo še tekom današnjega dne.

Carigrad, 26. septembra. Velevladi doslej še niso sporočile svojega odgovora na noto turške vlade, v kateri jih je zaprosila za posredovanje v tripolitanskem vprašanju. Italijanski poslanik Martino je predložil porti noto, v kateri je opozarjal na naraščajočo protitalijansko agitacijo mohamedanskega prebivalstva v Tripolisu.

Mohamed Ali ujet.

London, 25. septembra. Iz Teherana javljajo, da so vladne čete ujele bivšega šaha Mohamed Alija. Natančnejšega poročila ni.

Odgovorni urednik Fran Bartl.

Izdaja in zalaga založba Zarje.

Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

Potrtega srca naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem prežalostno vest, da je naš iskreno ljubljeni soprog, oziroma oče, gospod

Ivan Legat

vozni mojster južne železnice

danes ob 1. uri po noči po dolgi mučni bolezni v starosti 52 let umrl.

Truplo predragega rajnika preneseno bo v torek 26. t. m. ob 5. uri popoldne iz deželne bolnice na Zaloški cesti na pokopališče k Sv. Križu.

Predragega pokojnika priporočamo v blag spomin.

V Ljubljani, dne 25. septembra 1911.

Frančiška Legat, soproga.
Frančiška, Pavla, Jola, Jožefa, hčere.
Julij, sin.

Le tedaj

doseže kakovost fine zrnate kave svojo polno veljavo, če voli cenj. gospodinja kot kavni pridelek najzanesljivejšo vrsto!

Najbolje storite

če uporabljate izdelek, ki se je izkazal že desetletja kot najboljši, „pravega“ Francka: iz tovarne v Zagrebu vendar pa izrečno le onega s kavnim mlinčkom kot tovarniško znamko.

Pa kaj se to pravi,
Če trebuh boli?

Pri pametni glavi:

zavžij!

Krepčilo želodca,
potrebno v vsaki skrbni hiši!

Ljudska kakovost

liter K 2'40.

Kabinetna kakovost

" " 4'80.

Naslov za naročila: „FLORIAN“, Ljubljana.

Postavno varovano.

Pošljite naročnino, če je še niste!

Dobro ohranjena

! kontrolna blagajna !

se poceni proda.

Vprašanja je nasloviti na upravništvo tega lista pod „kontrolna blagajna št. 300“.

:: Kavarna ::
Unione v Trstu
ulica Caserma in Torre Bianca
:: se priporoča. ::

Tehnični birô in podjetje zgradb

Ingenieur H. Uhlir, Ljubljana, Resljeva cesta 26

Strokovna izvršitev vseh vrst načrtov in proračunov, znanstvena mnenja, prevzeta zgradb

„SLAVIJA“ VZAJEMNO ZAVAR. BANKA V PRAGI,

ki je največji slovanski zavarovalni zavod v Avstriji, se najtopleje priporoča ter vabi p. n. slovensko občinstvo, da sklepa zavarovalne pogodbe, bodisi za življenje, proti požaru, proti ulomu ali pa proti razbitju stekla in ogledal, le pri njej. — BANKA „SLAVIJA“ ima posebno ugodne pogoje in prikladne načine za zavarovanje življenja. Njeni tarife za preskrbljenje za starost, za slučaj smrti roditeljev, za doto otrokom, so najcenejši. Ona razdeljuje ves čisti dobiček svojim članom. Banka „Slavija“ je res slovanska zavarovalnica z vseskozi slovansko narodno upravo. Življenske police banke „Slavije“ so neizpodbitne in nezapadle. Omotno podpira banka „Slavija“ narodna društva in organizacije, prispeva k narodnim dobrodelnim namenom in stremi za izboljšanjem in osamosvojitvijo narodnega gospodarstva. Ogromni rezervni fond K 54.000.000 — jamčijo za popolno varnost. Čistega dobička je do sedaj izplačala svojim članom življenskega oddelka K 2.495.719 —. Kapitalij in škod pa je do sedaj izplačala K 109.356.961 —. Vsa pojasnila daje ter cenike in razkazila razpošilja drage volje in poštne prosto

GENERALNI ZASTOP „SLAVIJE“

VZAJEMNO ZAVAROVALNE BANKE V LJUBLJANI.

Delniška družba združenih pivovarn Žalec in Laški trg

Telefon šte. 168.

v Ljubljani

priporoča svoje

izborna pivo v sodcih in steklenicah.

Zaloga v Spodnji Šiški.

Telefon šte. 168.

I. Jax & sin

Ljubljana

Dunajska c. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji Adler. Vozna kolesa

Ceniki zastoj in franko.

A. Rasberger

Ljubljana, Sodnijsa ulica 5

Nič ne pomaga!

Moji gramofoni in

godbeni avtomati

: so le najboljši! :

Železnato vino s kino

lekarnarja Piccoli-ja v Ljubljani

:: Dunajska cesta ::

krepča malokrvne, nervozne, vsled bolezni oslabele osebe, blede, slabotne in bolehave oroke, ena pol-litrska steklenica 2 K, tri steklenice K 6'60. Poština in zavojnina prosta.

Železnato vino lekarnarja Piccoli-ja v Ljubljani vsebuje v resnici in vedno navedeno množino železa, ima neoporečno zdravilno vrednost in prednjači zaradi tega vsem drugim železnatim izdelkom.

KLOBUKE cilindre in čepice

v najnovejših fasonah in v veliki izbiri

priporoča

IVAN SOKLIČ, Ljubljana

Pod Trančo št. 2.